

De Waag

De Waag is de grootste polikliniek voor gespecialiseerde forensische zorg in Nederland. De Waag was in 1992 de eerste forensische polikliniek van Nederland. De negen poliklinieken van de Waag verlenen laagdrempelige hulp aan volwassenen en jongeren vanaf twaalf jaar die (dreigend) delictgedrag vertonen in combinatie met een psychisch probleem.

ADRESSEN

Contact

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de Waag.

Stationsplein 20
3818 LE Amersfoort
T 033 – 448 44 88
F 033 – 448 44 89
E info@dewaagamersfoort.nl
W www.dewaagnederland.nl

Zeeburgerpad 12-b
1018 AJ Amsterdam
T 020 – 462 63 33
F 020 – 462 63 34
E info@dewaagamsterdam.nl
W www.dewaagnederland.nl

Casuariestraat 3
2511 VB Den Haag
T 070 – 311 58 90
F 070 – 311 58 99
E info@dewaagdenhaag.nl
W www.dewaagnederland.nl

Wisselweg 151
1314 CC Almere
T 036 – 539 39 00
F 036 – 539 39 01
E info@dewaagflevoland.nl
W www.dewaagnederland.nl

Oostvest 60
2011 AK Haarlem
T 023 – 533 81 91
F 023 – 533 62 40
E info@dewaaghaarlem.nl
W www.dewaagnederland.nl

Haagweg 5
2311 AA Leiden
T 071 – 516 24 10
F 071 – 516 24 11
E info@dewaag-leiden.nl
W www.dewaagnederland.nl

Marconistraat 2
3029 AK Rotterdam
Postbus 6015
3002 AA Rotterdam
T 010 – 201 04 44
F 010 – 201 04 45
E info@dewaagrijnmond.nl
W www.dewaagnederland.nl

Oudlaan 9
3515 GA Utrecht
Postbus 1362
3500 BJ Utrecht
T 030 – 272 06 85
F 030 – 275 82 20
E info@dewaagutrecht.nl
W www.dewaagnederland.nl

de Waag

Libidoremmende middelen

Inleiding

Libidoremmende medicatie vermindert de seksuele lust, de libido. Deze medicatie wordt voorgeschreven bij de behandeling van hyperseksualiteit en abnormale seksuele gedragingen (ook wel parafilieën genoemd), die vaak samengaan met een zedendelict. Hyperseksualiteit wordt ook wel seksverslaving genoemd. Exhibitionisme en pedofilie zijn voorbeelden van parafilieën. Libidoremmende medicatie wordt meestal in combinatie

Gewenste effecten

Libidoremmende medicijnen verminderen de seksuele fantasieën, de seksuele drang en het seksuele gedrag. U moet er rekening mee houden dat het enkele dagen tot weken kan duren voordat het effect van de medicijnen merkbaar wordt. Bijwerkingen kunnen optreden. Als de medicijnen eenmaal werkzaam zijn moet u met de behandeling doorgaan. Na het stoppen met de medicijnen bestaat er een grote kans dat de seksuele fantasieën, de seksuele drang en het seksuele gedrag weer terug komen.

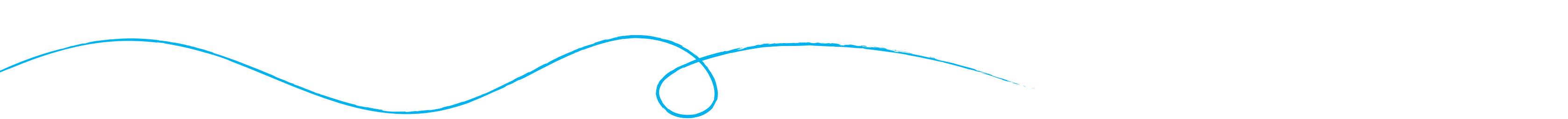
Therapietrouw

Het is moeilijker dan veel mensen denken om gedurende een lange tijd medicijnen volgens het voorschrift van een psychiater in te nemen. Zeker wanneer de klachten of problemen al enige tijd verdwenen zijn en toch wordt geadviseerd om door te gaan met het medicijngebruik. Het helpt om het medicijngebruik op een vast moment in te passen in de dagelijkse routine, door de medicatie bijvoorbeeld altijd bij het ontbijt, de avondmaaltijd of na het tandenpoetsen in te nemen. Wanneer u last heeft van bijwerkingen, bespreek deze met uw psychiater. De psychiater kan bekijken wat eraan te doen valt. Soms kan het gebeuren, dat in een periode waarin de medicijnen niet volgens voorschrift worden ingenomen, de klachten of problemen terugkomen. Probeer dan eerlijk te zijn over het verminderde gebruik. Als uw psychiater ervan uit gaat dat u de medicijnen gewoon heeft ingenomen en de klachten of problemen komen terug, dan is de kans groot dat u onnodig andere - en mogelijk zwaardere - medicijnen voorgeschreven krijgt.

Combinatie met andere geneesmiddelen

De werking van een libidoremmender kan door andere medicijnen beïnvloed worden. Het is daarom van belang

W-402 nov 2017

om het gebruik van deze medicijnen te melden bij de psychiater die een libidoremmers voorschrijft. Ook wijzigingen in gebruik van andere medicijnen kunnen belangrijk zijn. Als u door een andere arts medicijnen krijgt voorgeschreven, moet u vertellen dat u een libidoremmers gebruikt.

Verschillende middelen

Er zijn veel medicijnen, die invloed kunnen hebben op de seksualiteit. Als het de bedoeling is de libido te verminderen, worden voornamelijk twee soorten medicijnen voorgeschreven. Ten eerste antidepressiva, dit zijn middelen tegen somberheid, die in ruim de helft van de gevallen als bijwerking hebben dat de libido geremd wordt. De antidepressiva die worden voorgeschreven om de libido te verlagen, worden Selectieve Serotonine Heropname Remmers (SSRI's) genoemd.

SSRI's zijn officieel niet geregistreerd als libido-remmers medicijnen, maar worden toch vaak voor dit doel gebruikt. Als een SSRI niet voldoende werkt, worden hormonale middelen voorgeschreven die het testosteron (het mannelijk hormoon) verlagen. De libido wordt hierdoor in ongeveer 90% van de gevallen verminderd. Eris één hormonaal medicijn, Androcur, geregistreerd als libidoremmers in Nederland. Een andere groep hormonale middelen, de zogenaamde LH-RH agonisten, is in Nederland weliswaar niet als libidoremmers geregistreerd, maar worden wel als zodanig voorgeschreven. De keuze tussen de verschillende medicijnen hangt af

van de aanwezige klachten, de voorgaande behandelingen en de risico's van mogelijke bijwerkingen.

Stoppen met libidoremmers medicatie

Wanneer u met de medicatie stopt is het raadzaam dit geleidelijk te doen en altijd in overleg met uw psychiater. Na het stoppen neemt de seksuele lust weer toe. Er kunnen na het stoppen met SSRI's onttrekkingsverschijnselen optreden, zoals slaapproblemen, griepachtige klachten en hoofdpijn. Deze verschijnselen treden vooral op wanneer het gebruik in één keer gestaakt wordt.

Verschillende medicijnen

A. Antidepressiva, en wel de selectieve serotonine heropname remmers (SSRI's)

- citalopram (Cipramil)
- escitalopram (Lexapro)
- fluoxetine (Prozac)
- fluvoxamine (Fevarin)
- paroxetine (Seroxat)
- sertraline (Zoloft)

Wijze van toediening

Meestal worden SSRI's gebruikt in tabletvorm. Een aantal is ook als drank beschikbaar.

Werking

Serotonine is één van de stoffen in het zenuwstelsel die de overdracht van prikkels tussen zenuwcellen verzorgt. Wanneer een prikkel wordt overgedragen van de ene naar de andere zenuwcel, komt serotonine vrij op de plaats waar het uiteinde van de ene zenuwcel tegen de andere aanligt.

Nadat serotonine is vrijgekomen wordt het heropgenomen door de zenuwcel waaruit de stof afkomstig is. SSRI's verminderen deze heropname, zoals de naam al aangeeft. Hierdoor is de serotonine buiten de cel verhoogd, en is vrijgekomen serotonine dus langer werkzaam. Men veronderstelt dat het verhogen van dit serotonineniveau, behalve een antidepressieve werking, ook een vermindering van de libido geeft, waardoor seksuele fantasieën, seksuele drang en seksueel gedrag afnemen.

Bijwerkingen

De bijwerkingen verschillen van persoon tot persoon. Ze komen vooral in de eerste weken van de behandeling voor. Regelmatig is er sprake van verminderde eetlust, misselijkheid, hoofdpijn en duizeligheid. Soms ook van slapeloosheid, diarree en obstipatie. Dromen kunnen levendiger worden.

Controles bij aanvang en tijdens gebruik

Tijdens het gebruik van de SSRI's zijn geen speciale voorzorgen of controles nodig.

B. Hormonale of testosteronverlagende middelen

Antihormoon

- cyproteron (Androcur)

Wijze van toediening

Meestal wordt Androcur voorgeschreven in tabletvorm. Het is ook in injectievorm beschikbaar.

Werking

Testosteron is een geslachtshormoon

dat de seksuele lust, de libido, beïnvloedt. Testosteron wordt gemaakt in de zaadballen. Vanuit de zaadballen komt het in de bloedbaan en wordt vervolgens op andere plaatsen in het lichaam afgegeven; ook in de hersenen. Androcur remt het effect van testosteron, ondermeer in de hersenen, door te verhinderen dat testosteron contact maakt met hersencellen, door een blokkade van de aanhechtingsplaats van testosteron op de hersencel. Daarnaast remt het medicijn de hypofyse, een orgaan in de hersenen dat de aanmaak van testosteron in de zaadballen stimuleert. Hierdoor daalt de hoeveelheid testosteron in het bloed. Door deze vermindering en de blokkade van testosteron wordt de seksuele lust gedempt. Dit heeft tot gevolg dat seksuele fantasieën, seksuele drang en seksueel gedrag afnemen.

Bijwerkingen

De bijwerkingen verschillen van persoon tot persoon en kunnen gedurende de gehele behandeling voorkomen. In het begin van de behandeling is er regelmatig sprake van kortademigheid en vermoeidheid. Soms is er sprake van misselijkheid, neerslachtigheid, rusteloosheid, gewichtsverandering, droge huid, spierzwakte en borstvorming. Sporadisch is er uitval van lichaamshaar, geelzucht of van frequent plassen. De zaadballen worden kleiner en de hoeveelheid zaad neemt af. In de literatuur wordt bij een hoge dosering Androcur in zeldzame gevallen botontkalking gemeld. Het is niet bekend of er enige invloed is op de vruchtbaarheid.

Controles bij aanvang en tijdens gebruik

Bij aanvang van de behandeling worden bloeddruk en gewicht gemeten. Verder wordt er bloedonderzoek gedaan naar de hoeveelheid rode en witte bloedcellen, suikerspiegel, leverfunctie, nierfunctie en hormonen. Na de start van de behandeling wordt er een botdichtheidmeting gedaan, om de hoeveelheid kalk in het bot te bepalen. Tijdens de behandeling worden deze onderzoeken regelmatig herhaald. Er wordt voldoende lichaamsbeweging geadviseerd om de botsterkte te bevorderen. Bij onvoldoende kalk in het dieet worden kalktabletten, zoals Calci Chew D3 voorgeschreven. Als er bij een botdichtheidmeting sprake is van botontkalking, dan worden er bisfosfaten voorgeschreven, bijvoorbeeld Fosamax.

LH-RH agonisten

- goselerine (Zoladex)
- leuprolerine (Lucrin)
- triptoreline (Decapeptyl)

Wijze van toediening

Deze medicijnen zijn alleen in injectievorm beschikbaar. Ze worden éénmaal per vier weken toegediend, ze kunnen ook éénmaal per twaalf weken gegeven worden.

Werking

De LH-RH agonisten remmen de hypofyse, een orgaan in de hersenen dat de aanmaak van testosteron in de zaadballen stimuleert. Hierdoor daalt na ongeveer drie weken de hoeveelheid testosteron in het bloed. De eerste drie weken wordt tevens Androcur voorgeschreven, omdat de hoeveelheid testosteron tijdelijk stijgt, waardoor de

seksuele lust toeneemt. Na drie weken neemt de seksuele lust af, met als gevolg dat seksuele fantasieën, seksuele drang en seksueel gedrag verminderen.

Bijwerkingen

Bijwerkingen verschillen van persoon tot persoon en kunnen gedurende de gehele behandeling voorkomen. Regelmatig is er sprake van transpiratie, hoofdpijn, opvliegers en borstvorming. Soms komen frequent plassen of botontkalking voor en sporadisch uitval van lichaamshaar. De zaadballen worden kleiner en de hoeveelheid zaad neemt af. Het is niet bekend of er enige invloed is op de vruchtbaarheid.

Controles bij aanvang en tijdens gebruik

Bij aanvang van de behandeling worden de bloeddruk en het gewicht gemeten. Ook wordt er bloedonderzoek gedaan naar de hoeveelheid rode en witte bloedcellen en hormonen. Verder wordt er in de eerste weken van de behandeling een botdichtheidmeting gedaan, om de hoeveelheid kalk in het bot te bepalen. Tijdens de behandeling worden bovenstaande onderzoeken regelmatig herhaald. Om mogelijke botontkalking te voorkomen, worden kalktabletten, bijvoorbeeld Calci Chew D3, en bisfosfaten zoals Fosamax, voorgeschreven. Ook wordt voldoende lichaamsbeweging geadviseerd om de botsterkte te bevorderen.